

Cultuurhistorisch onderzoek

Haarstdiek, Sleen gemeente Coevorden (DR).

december 2018

Versie 1.1 (concept)

In opdracht van:
BJZ.nu

Colofon

Laagland Archeologie Rapport 246

Cultuurhistorisch onderzoek Haarstdiek te Sleen, gemeente Coevorden
(DR)

Auteur: Erwin Brouwer

In opdracht van: BJZ.nu

Foto's en tekeningen: Laagland Archeologie

Status rapport: concept

Controle: J. Wijnen

Autorisatie: E.W. Brouwer

ISSN 2468-4759

Laagland Archeologie V.O.F
Virulyweg 21F
7602 RG Almelo

E-mail: info@laaglandarcheologie.nl
KvK-Nummer: 60294418

© Laagland Archeologie V.O.F, Almelo, december 2018

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers. Laagland Archeologie V.O.F. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

1	Inleiding	6
1.1	Aanleiding onderzoek	6
1.2	Afbakening plan- en onderzoeksgebied	6
1.3	Administratieve gegevens	7
1.4	Gemeentelijk beleid	7
1.5	Onderzoeksdoel	8
2	Inventarisatie	9
2.1	Inleiding	9
2.2	Cultuurhistorische bronnen	9
3	Conclusie	14

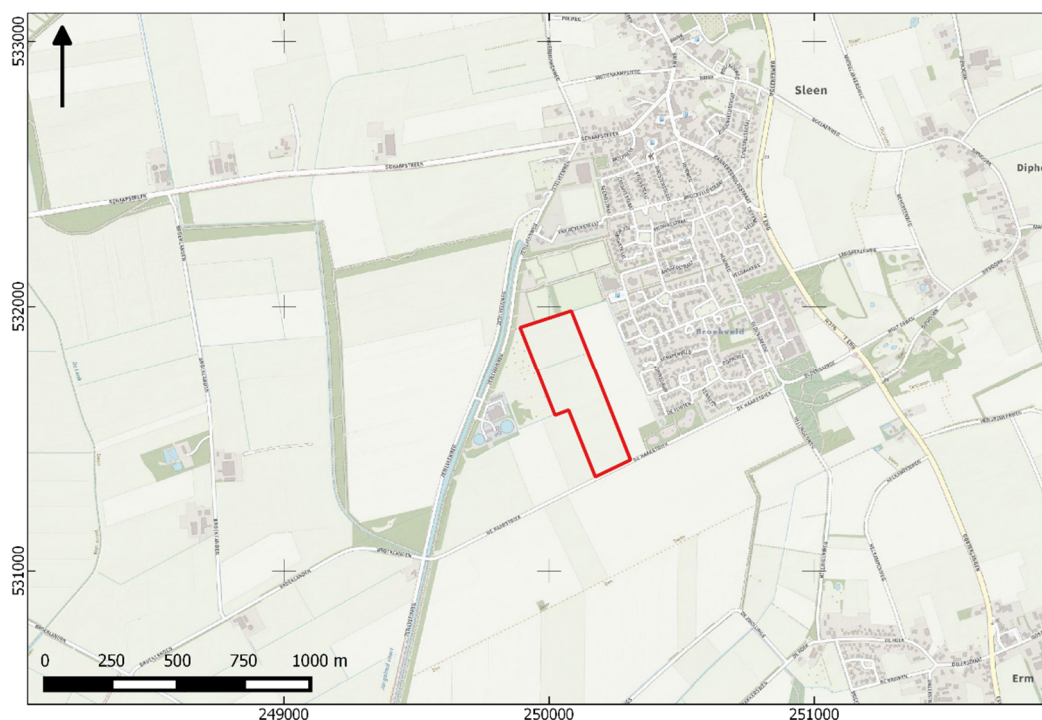
HOOFDSTUK 1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING ONDERZOEK

De aanleiding voor het cultuurhistorisch onderzoek vormt de geplande aanleg van een zonnepark op een terrein aan de Haarstdiek te Sleen, gemeente Coevorden (DR). De gemeente geeft aan dat een cultuurhistorisch onderzoek benodigd is.

1.2 AFBAKENING PLAN- EN ONDERZOEKSGBIED

Het plangebied betreft de Haarstdiek in Sleen, gemeente Coevorden (DR), zie onderstaande afbeelding.

Afbeelding 1. Ligging van het plan- en onderzoeksgebied.

Het plangebied heeft een omvang van circa 11 ha. De afgelopen jaren is het in gebruik geweest als grasland. In 2018 is een zuidelijke deel gebruikt voor aardappelteelt.

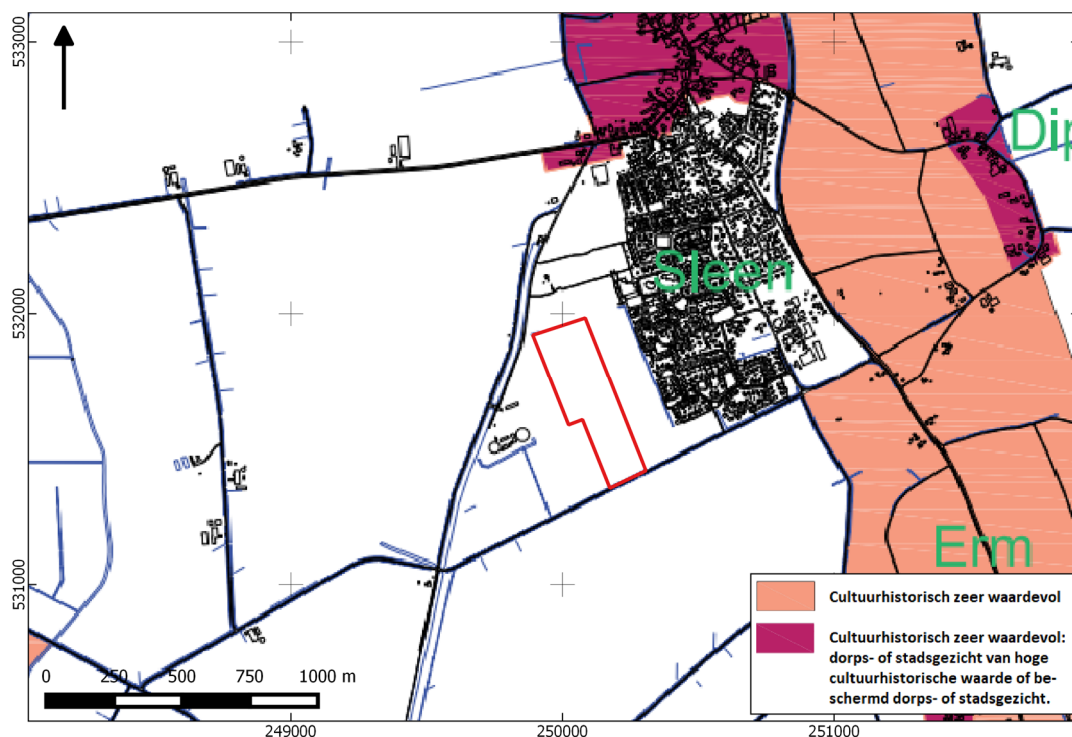
1.3 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	
Provincie	Drenthe
Gemeente	Coevorden
Plaats	Sleen
Toponiem	Haarstdiek
Laagland Archeologie projectnummer	SLHA1801
Datum conceptrapportage	12 december 2018
XY-coördinaten	249890/531920
	250082/531983
	250176/531356
	250306/531418
Oppervlakte/lengte plangebied	circa 11 ha
Type onderzoek	Cultuurhistorisch onderzoek
Opdrachtgever	BJZ.nu
Goedkeuring bevoegde overheid	
Bevoegde overheid	gemeente Coevorden
Adviseur namens bevoegde overheid	de heer J. Molema
Uitvoerder	Laagland Archeologie V.O.F. Virulyweg 21F 7602 RG Almelo 06 51 95 35 53
Projectleider	Erwin Brouwer erwin.brouwer@laaglandarcheologie.nl

Tabel 1. Objectgegevens.

1.4 GEMEENTELIJK BELEID

De gemeente Coevorden beschikt over een beleidskaart cultuurhistorisch zeer waardevolle gebieden (zie onder). Het plangebied ligt op deze kaart niet in een aandachtsgebied.

Afbeelding 2. Uitsnede beleidskaart cultuurhistorisch zeer waardevolle gebieden. Het plangebied is rood omlijnd.

1.5 ONDERZOEKSDOEL

Het uitgevoerde onderzoek beoogt de cultuurhistorie van het plangebied in kaart te brengen en te onderzoeken of de ingrepen eventueel aanwezige cultuurhistorische waarden bedreigen.

- Voor realisering van de doelstelling wordt de volgende vraagstelling gehanteerd:
- *Bevinden zich cultuurhistorische waarden in het gebied? Zo ja: welke?*
 - *Vormen de geplande ingrepen een bedreiging voor deze waarden? Zo ja, in welke mate worden deze waarden aangetast als gevolg van de ingrepen en hoe kan de impact op deze waarden worden verkleind of tenietgedaan?*

HOOFDSTUK 2 INVENTARISATIE

2.1 INLEIDING

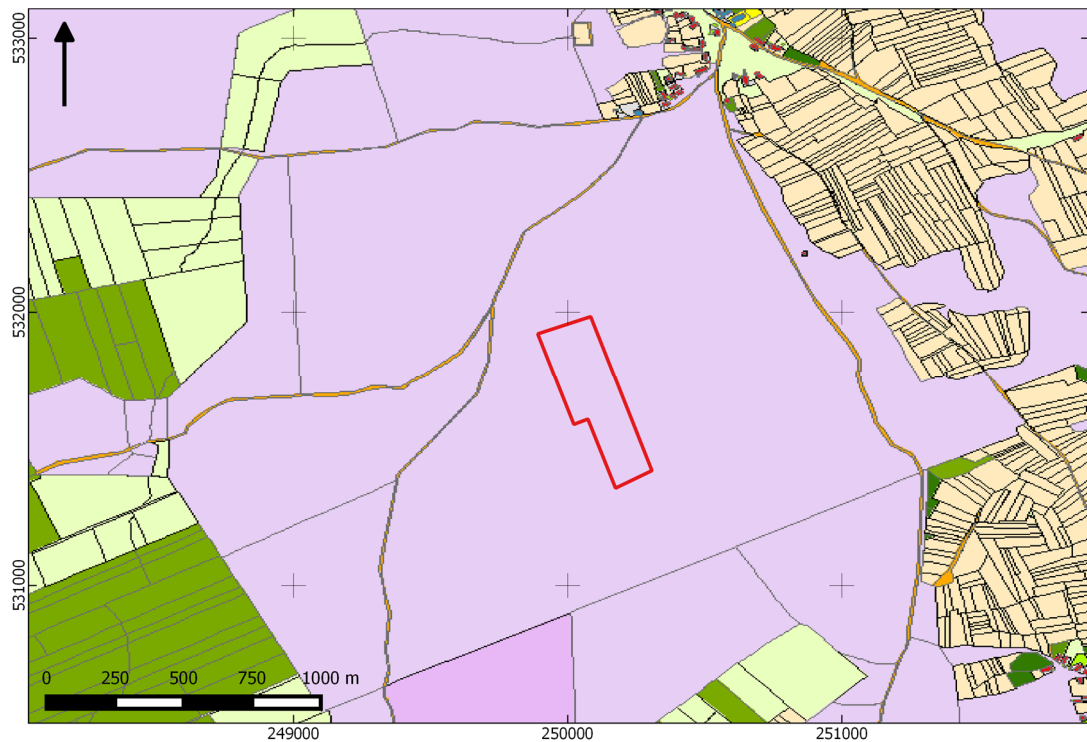
In dit hoofdstuk wordt aan de hand van beschikbare cultuurhistorische bronnen en historisch kaartmateriaal onderzocht wat de cultuurhistorische situatie ter plaatse is

2.2 CULTUURHISTORISCHE BRONNEN

Op de beleidskaart cultuurhistorisch waardevolle gebieden ligt het plangebied niet in een aandachtsgebied. In de directe omgeving komen evenmin aandachtsgebieden voor. Op de landschapstypenkaart van de gemeente ligt het plangebied in een heideontginningslandschap. De ontginning van dit gebied kwam pas in de 20ste eeuw op gang. Deze ontginningen waren grootschalig en dit vertaalt zich in een weids en open gebied met grote tegenstellingen tussen de beslotenheid van boscomplexen en de openheid van landbouwgebieden. De aanwezige bebouwing bevindt zich langs de wegen, die als ontginningsassen hebben gefungeerd. De verkavelingen zijn sterk rechthoekig en regelmatig van vorm.

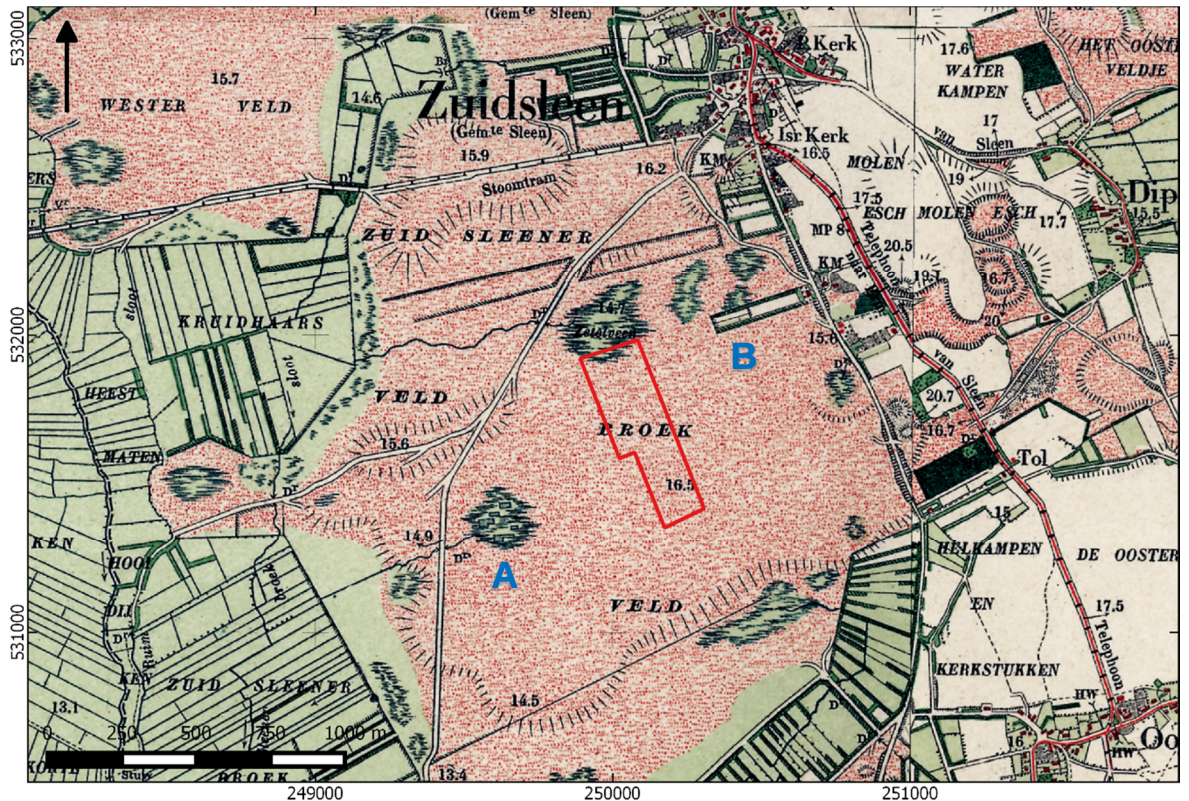
Het plangebied grenst niet aan een dergelijke ontginningsas. Historisch-landschappelijk gaat het om een voormalig heidegebied met enkele vennetjes dat in het westen grenst aan matenlandschap van een beekdal en in het oosten aan een essenlandschap behorende bij Sleen en Erm.

Op de eerste kadastrale kaart uit 1832 (zie onder) ligt het plangebied nog in een open heidelandschap.

Afbeelding 3. Uitsnede kadastrale kaart uit 1832. Het plangebied is rood omkaderd. Paars: heide; lichtgeel: bouwland (es); groen: gras-/hooiland; lichtgroen: weideland. Bron: hisgis.nl

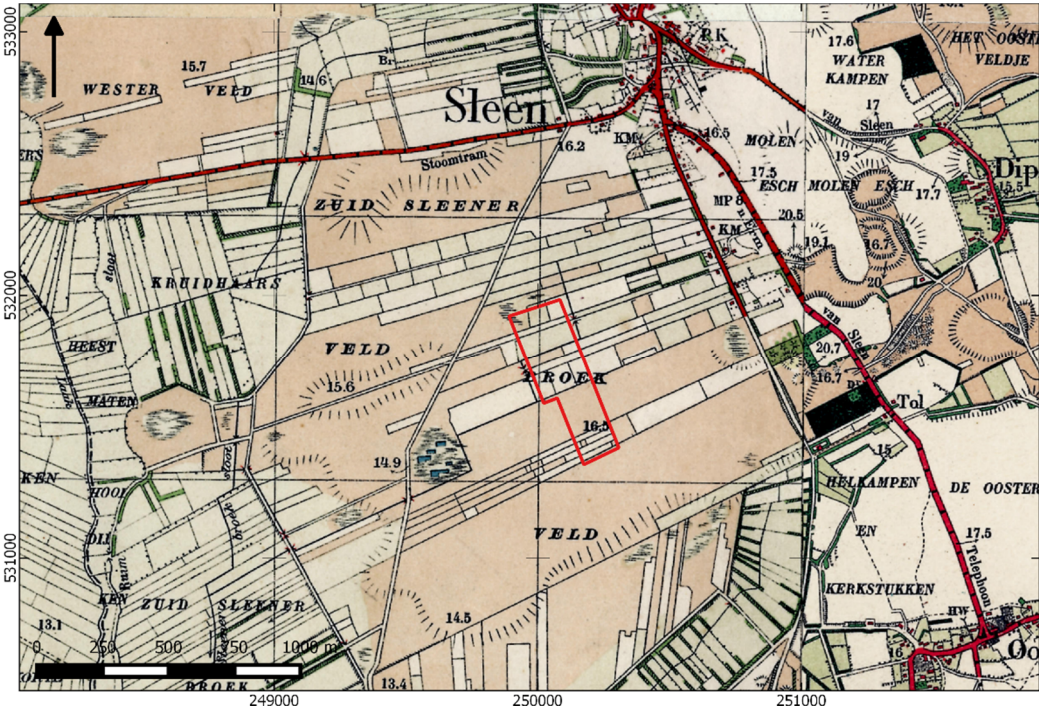
Ten noorden van het plangebied loopt de voorloper van de huidige Zetelveenweg. Op de kadastrale kaart zijn niet de vennetjes aangegeven zoals die op latere kaarten zijn aangeduid.

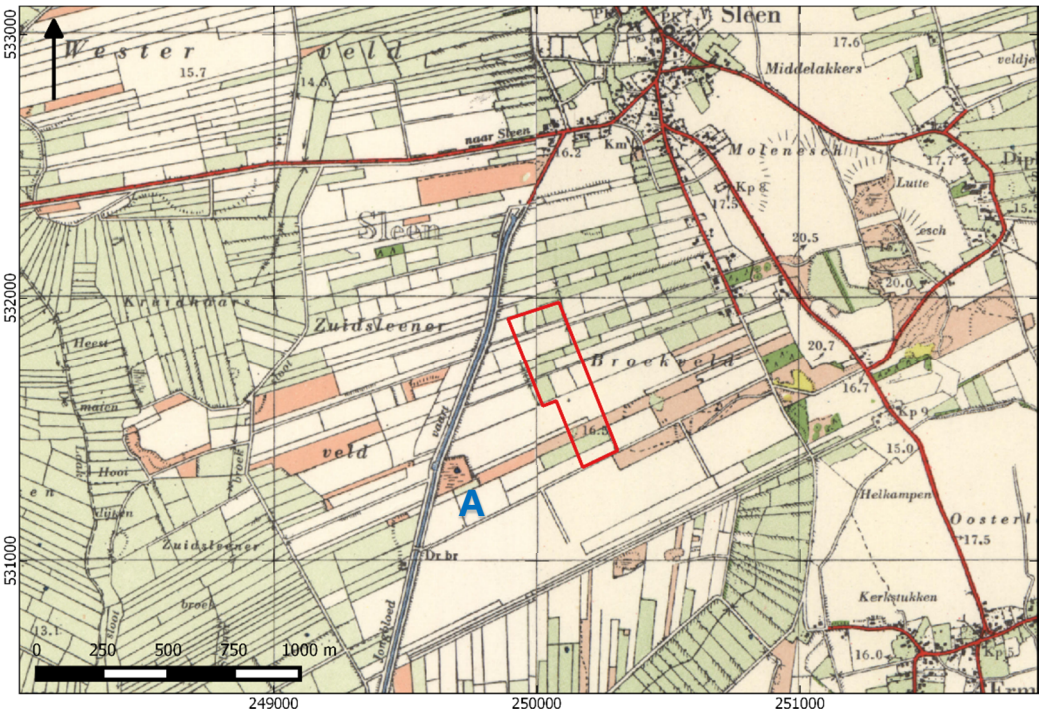
Afbeelding 4. Uitsnede uit de topografische kaart van 1908. Bron: topotijdreis.nl.

Op een kaart uit 1908 ligt het plangebied nog steeds op een onontgonnen heideveld. Het terrein is aangeduid als 'Broekveld'. Het toponiem 'broek' verwijst naar 'moeras' of 'moerassig land'. Grenzend aan het noordelijk deel van het plangebied ligt het Zetelveen, een van de kleine vennetjes waaraan het Broekveld waarschijnlijk zijn naam ontleend. Oostelijk daarvan zijn nog een aantal kleine vennetjes aanwezig. Westelijk van het plangebied is een vennetje waar op kleine schaal turf is gewonnen (A). De resulterende petgaten zijn aangeduid als min of meer rechthoekige vlakken.

Bij 'B' is een eerste ontginning van het heideveld aangeduid: een langgerekt, rechthoekig perceel vanaf een weg. In de latere decennia volgen meer heideontginningen die inmiddels het plangebied doorsnijden. Opvallend is hier de voortstreckende langgerekte en smalle verkaveling in westelijk-zuidwestelijke richting, terwijl naburige percelen nog onontgonnen zijn. Het Zetelveen en de vennetjes ten oosten ervan zijn inmiddels vrijwel volledig gedempt.

Afbeelding 5. Uitsnede uit de topografische kaart van 1929. Bron: topotijdreis.nl.

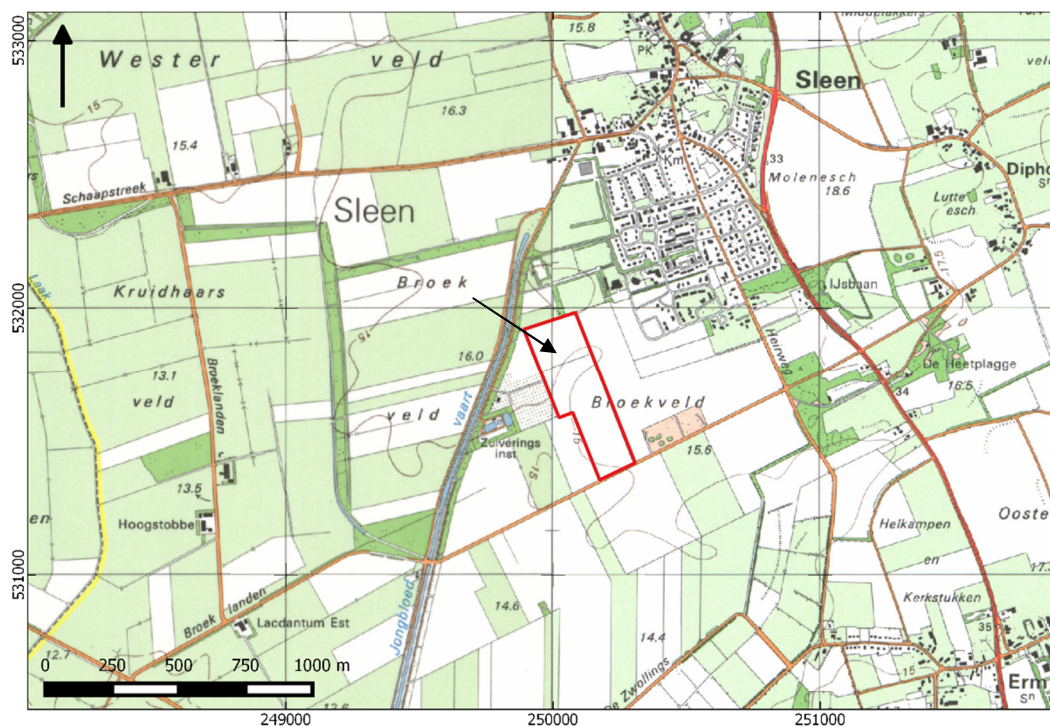

Afbeelding 6. Uitsnede uit de topografische kaart van 1955. Bron: topotijdreis.nl.

Rond 1955 is vrijwel het gehele Broekveld ontgonnen en verkaveld. Nog steeds kenmerkt de verkaveling zich door een west-zuidwest – oost-noordoost georiënteerde verkaveling en smalle, langgerekte percelen. Behalve het in 1908 al deels afgegraven ven bij 'A' zijn alle vennen rondom het plangebied verdwenen. De Haarstdiek is inmiddels aangelegd evenals de Longbloedvaart ten westen van het plangebied (deze is in 1928 gegraven). Rond 1962 is het gehele Broekveld vrijwel

geheel ontgonnen. Ook het laatste ven is gedempt en het Broekveld is nu vrijwel volledig in gebruik als akker of grasland.

In de jaren '70 – '80 vinden ruilverkavelingen plaats. De typerende verkavelingen zijn rond 1988 (zie onder) verdwenen en in het plangebied resteert nog maar één van de voormalige verkavelingssloten (zwarte pijl).

Afbeelding 7. Topografische kaart uit 1988. Bron: topotijdreis.nl

HOOFDSTUK 3 CONCLUSIE

De conclusie wordt gegeven aan de hand van de beantwoording van de onderzoeksvragen uit paragraaf 1.5.

- *Bevinden zich cultuurhistorische waarden in het gebied? Zo ja: welke?*

Het plangebied behoort tot het heideontginningsgebied. Tot in het begin van de vorige eeuw was het een heidegebied met enkele vennetjes. In de eerste helft van de vorige eeuw werd het heideveld ontgonnen. De ontginningswerkzaamheden waren grotendeels gereed rond 1955 en het landschap bestond toen uit rechthoekige, oost-noordoost – west-zuidwest percelen. De voormalige vennetjes waren vrijwel alle verdwenen. Het karakteristieke ontginningslandschap verdween met de ruilverkavelingen van de jaren '70 – '80. Tegenwoordig resteert nog één (deel van) een verkavelingssloot in het plangebied. Andere cultuurhistorische waarden en karakteristieken zijn niet meer aanwezig.

- *Vormen de geplande ingrepen een bedreiging voor deze waarden? Zo ja, in welke mate worden deze waarden aangetast als gevolg van de ingrepen en hoe kan de impact op deze waarden worden verkleind of tenietgedaan?*

Als geïsoleerd relict van de oorspronkelijke verkaveling uit de eerste helft van de vorige eeuw heeft het slootje in het plangebied geen cultuurhistorische waarde. Vanuit cultuurhistorisch perspectief is er dan ook geen aanleiding voorwaarden aan de geplande ingrepen te stellen.